

Prispelo/Received: 1987, december

ODC 945.14/.15

KAKO JE HIERARHIČNI DECIMALNI KLASIFIKACIJSKI SISTEM (ODC) Z DOPOLNITVAMI DOKAZAL SVOJO VREDNOST TUDI ZA RAČUNALNIŠKO TEHNOLOGIJO

Marja ZORN*

Izvleček

Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo je bil sprejet l. 1953 pri IUFRO in FAO. Kmalu zatem se je razširil po svetu, začele so ga uporabljati številne gozdarske knjižnice in informativne službe. V času buma ključnih besed in prehajanja na računalniške podatkovne zbirke je postala njegova uporaba vprašljiva. Po dopolnitvah in posodobitvah pa je še vedno najboljše pomagalo pri moderni tehnologiji hranjenja (in iskanja) znanstvenih informacij v gozdarstvu. Opisali smo njegovo uporabo v Gozdarski knjižnici v Ljubljani.

Ključne besede: ODC, projektna skupina IUFRO, dopolnitev ODC, gozdarska znanstvena informatika, računalniška obdelava podatkov, gozdarska knjižnica.

THE HIERARCHICAL DECIMAL CLASSIFICATION SYSTEM (ODC) WITH THE AMENDMENTS PROVED ITS WORTH FOR COMPUTER TECHNOLOGY

Marja ZORN*

Abstract

The Oxford System of Decimal Classification for Forestry was accepted with IUFRO and FAO in 1953. Soon it was world-wide spread and used by many forestry libraries and information services. However its application became questionable in the period of booming key words and introducing computer data bases. Amended and updated it is still the best tool of modern technology for storage (and search) scientific informations in the field of forestry. Its application in the Forestry Library of Ljubljana is presented.

Key words: ODC, the IUFRO project group, ODC-amandements, forestry scientific informations, computer data processing, forestry library.

* dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, YU.

KAZALO

1. UVOD	55
2. KAJ JE ODC?	55
3. NASTANEK IN RAZŠIRITEV UDK TER ODC V SVETU	56
4. PRELOMNICA: ODC — DA ALI NE?	58
5. PROJEKTNNA SKUPINA ODC: DOPOLNITEV SISTEMA	59
6. PONOVDNA OŽIVITEV ODC	61
7. UPORABA ODC V GOZDARSKI KNJIŽNICI IN NJENI INDOK SLUŽBI	61
8. EPILOG	64
9. ZUSAMMENFASSUNG	64
10. REFERENCE	66

1. UVOD

Gozdarstvo je panoga, ki obravnava ves z drevjem in grmovjem poraščen celinski svetovni prostor — okrog 4.400.000.000 ha, na katerih živi množstvo narodov, narodnosti in jezikov. Problemi in iz njih izhajajoče raziskave z vseh koncev tega prostora so podobni in primerljivi.

Na svetu je približno 2500 jezikov, povprečen znanstvenik (raziskovalec, dokumentalist, bibliotekar) pa obvlada poleg svojega še kvečjemu enega do dva druga. In kje je ostalih 2499?

Iz problemov nastajajo znanstvena in strokovna objavljena, neobjavljena in aplikativna pisna dela — dokumenti, ki jih hranijo knjižnice. Da bi današnje velikansko število dokumentov lahko uredili, moramo uporabljati klasifikacijski sistem. Temu, pravita Regina SCHENKER in Oliver-Noel BLATCHFORD, se lahko odpovedo le geniji z nezmotljivim spominom (3). Pravilno izbran sistem je porok za dobro ureditev dokumentov in za dobro znanstveno obveščanje.

Gozdarji so že v sredini tega stoletja izdelali za svojo interdisciplinarno stroko posebno klasifikacijo (ODC), tako na široko zasnovano, da se ohranja tudi v moderni tehnologiji posredovanja informacij. In zakaj se ohranja? Ker je z vrstilci (številkami) zmožna premagati jezikovne ovire. Klasifikacija dokumenta, pisanega v katerem koli jeziku sveta, z vrstilci ODC takoj sporoči bralcu glavno tematiko zapisa, ne da bi bilo temu treba obvladati jezik tega zapisa. Številke so pač v vseh jezikih enake, vsem razumljive.

Naslednji zapis govori o nastanku, razvoju, ohranitvi in posodobitvi ODC, pri čemer sem tudi sama dejavno sodelovala.

2. KAJ JE ODC?

ODC je kratica za Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo, v angleškem izvirniku je to **The Oxford System of Decimal Classification for Forestry**.

Sistem je desetinski, temelji na številu deset in njegovih potencah: pojem deli na 10 podpojmov, od katerih je lahko vsak znova razdeljen na 10 podpojmov (to daje stotine) in po potrebi vsak še na 10 podpojmov (to daje tisočine), to se lahko ponavlja tako dolgo, dokler ne dobimo potrebne razdelitve.

Sistem je hierarhičen, ker razvršča gozdarsko (in lesarsko) znanost od grobega do podrobnega, od najvišje proti najnižji stopnji.

Vsako število je decimalno, pred seboj ima opuščeno decimalno piko. Da bi bilo branje olajšano, so s piko ločene troštevilske skupine.

Pregled osnovnih poglavij ODC:

- 0 GOZDOVI, GOZDARSTVO IN UPORABA GOZDNIH PRIDELKOV.
(za splošne regionalne razlage o gozdovih in gozdarstvu glej 904)
- 1 DEJAVNIKI OKOLJA. BIOLOGIJA.
- 2 GOJENJE GOZDOV.
- 3 NAUK O DELU (ŠTUDIJ DELA). POSEK, IZDELAVA IN TRANSPORT
LESA. GOZDARSKO INŽENIRSTVO.
- 4 POŠKODBE IN VARSTVO GOZDOV.
- 5 IZMERA GOZDOV. PRIRASTEK, RAST IN STRUKTURA SESTOJEV.
MERJENJE IN KARTIRANJE.
- 6 UREJANJE GOZDOV. EKONOMIKA, UPRAVLJANJE IN ORGANIZACIJA
GOZDNOGOSPODARSKIH ORGANIZACIJ.
- 7 TRGOVANJE Z GOZDNIMI PRIDELKI. EKONOMIKA GOZDNEGA
TRANSPORTA IN LESNE INDUSTRIJE.
- 8 GOZDNI PRIDELKI IN NJIHOVA UPORABA.
- 9 GOZDOVI IN GOZDARSTVO Z DRUŽBENEGA VIDIKA. EKONOMIKA
GOZDARSTVA.

Primer razdelitve od grobega do podrobnega:

- 1 DEJAVNIKI OKOLJA. BIOLOGIJA.
- 18 Ekologija rastlinstva.
- 181 Način življenja, avteologija. Gozdnogojitvene lastnosti drevja.
- 181.1 Naravna razširjenost.
- 181.2 Odnosi do podnebja. Aklimatizacija.
- 181.21 Odnosi do svetlobe.
- 181.211 Potrebe po svetlobi in prenašanje: na splošno.

Sistem je gibljiv: knjižice z malo gradiva lahko pri klasifikaciji uporabljajo le osnovne pojme, večji INDOK centri ali posamezni raziskovalci specialisti pa lahko po svojih potrebah pojme delijo dalje.

3. NASTANEK IN RAZŠIRITEV UDK TER ODC V SVETU

L. 1873 je ameriški bibliotekar Melvil DEWEY izdelal klasifikacijski sistem za celotno znanje na osnovi števil in po njem organiziral državno knjižnico v New Yorku, katere vodja je bil. Sistem se je hitro razširil po Ameriki.

Na prelomu stoletja je njegovo razdelitev prevzel mednarodni bibliografski inštitut v Bruslju (IIB, danes FID) in belgijska odvetnika Paul OTLET in Henry LAFONTAINE sta iz nje razvila obsežen klasifikacijski sistem, imenovan Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK), ki je bil bolj urejen za potrebe evropske znanosti in tehnike. Objavljen je bil l. 1905 v francoščini pod naslovom Manuel du Repertoire Uni-

versel v Bruslju, v l. 1927—1933 pa je prav tam izšla popolna francoska predelana izdaja.

V tej klasifikaciji gozdarstvo ni imelo niti samostojnega vrstilca, ampak je bilo uvrščeno skupaj s sadjarstvom (634 Sadjarstvo. Gojenje gozdov; 634.9 Gojenje gozdov. Gozdarstvo).

Pri mednarodni zvezi gozdarskih raziskovalnih organizacij IUFRO (International Union Forest Research Organizations), ki je bila ustanovljena l. 1893, so do preloma stoletja že začeli razmišljati o svoji gozdarski klasifikacijski shemi. L. 1903 je IUFRO zaupala svojemu komiteju za bibliografijo (Bibliographical Committee), izdelavo univerzalnega sistema za klasificiranje gozdarske literature in pripravo mednarodne gozdarske bibliografije.

Po vzoru Melvila DEWEYA so pripravljali gozdarski decimalni sistem domala trideset let, najbolj tvoren človek pri tem pa je bil švicarski gozdar dr. Philipp FLURY. L. 1932 je IUFRO na svojem kongresu v Nancyju sprejela celotni klasifikacijski sistem, ki je bil objavljen (1933) pod naslovom Forest Bibliography, vendar je kasneje na široko zaslovel kot Fluryjev sistem (Flury sistem). Označen je bil z decimalnim vrstilcem 634.9 F v nasprotju z vrstilcem, pod katerim je bilo uvrščeno gozdarstvo v UDK, t.j. 634.9. Oba sistema sta se med seboj razlikovala v podrobnostih.

Med dolgotrajnim obdobjem dodelave Fluryjevega sistema se je raziskovalno delo na gozdarskem področju močno razmahnilo, zlasti pri tehnologiji in ekonomiki, in kmalu se je pokazala potreba po spremembah. Pod pokroviteljstvom IUFRO in FAO (Food Agriculture Organization) so pri Commonwealth Forestry Bureaux (CFB) v Angliji Fluryjev sistem popolnoma predelali (1948) in ga pri združenem komiteju za bibliografijo FAO/IUFRO (Committee on Forest Bibliography) še usklajevali.

Novi sistem je bil sprejet na kongresu IUFRO v Rimu (1953), kasneje istega leta pa tudi na zasedanju FAO v Rimu —

s sporočilom: da so se začele priprave za prevod sistema v vse uradne jezike FAO in IUFRO,

s priporočilom: naj ga prevzamejo vse gozdarske knjižnice, dokumentacijski centri in inštituti v deželaj članicah

in z zahtevo: naj združeni komite za bibliografijo FAO/IUFRO občasno pregleda sprejeto klasifikacijo in jo po potrebi dopolni in uskladi ter nadaljuje s pogajanji za vgraditev novega sistema v UDK.

Angleški izvirnik je izšel l. 1954 pod naslovom The Oxford System of Decimal Classification for Forestry.

Po sprejetju na mednarodnih forumih se je ODC hitro razširila po vsem svetu pod nazivom „oksfordski sistem“ ali kar „oksford“. Izšle so avtorizirane verzije: nemška

(1957), španska (1959), francoska (1960), italijanska (1962), portugalska (1964), švedska (1966), in prevodi: holandski (1952), turški (1954), češki (1957), madžarski (1957), japonski (1973), poljski (1973), ruski (1977) in finski (1978). Prvi slovenski prevod smo dobili l. 1960, prvi srbohrvaški pa l. 1986. V UDK je bila ODC vgrajena l. 1957 z vrstilcem 634.0, l. 1974 pa s samostojnejšim vrstilcem 630. Tako je ODC dobila legalne pravice v svetu.

Prevzele so jo vse pomembne in številne gozdarske INDOK službe in knjižnice za razvrščanje literature v bibliografijah, referatnih časopisih (Forestry Abstracts 1951—1977, Forstliche Umschau 1958-, Referativnyj žurnal Lesovedenie i lesovodstvo 1965-), na dokumentacijskih karticah in v sistematskih katalogih. Z oksfordskimi vrstilci so bile opremljene monografije, članki, sestavki in raziskovalne naloge. Tudi postavitev knjig po policah knjižnic je bila zasnovana po ODC.

4. PRELOMNICA: ODC — DA ALI NE?

L. 1978 so pri CFB iz enega referatnega časopisa napravili dva: Forestry Abstracts in Forest Products Abstracts (bolj lesarsko obarvan) in v njih začeli uporabljati dve novi pojmovni sistematski razdelitvi gozdarsko-lesarske znanosti, ki nimata nobene povezave z oksfordsko klasifikacijo in nista bili nikdar mišljeni kot njeno nadomestilo.

Gozdarske (in lesarske) INDOK službe po svetu so bile zbegane. Zakaj so opustili ODC ravno pri Commonwealth Forestry Bureaux, tvorcu in prvemu preizkuševalcu sistema? Ali je s tem klasifikacija opuščena tudi pri IUFRO, ki je l. 1973 prevzel zanj odgovornost od skupnega Komiteja za bibliografijo FAO/IUFRO?

Maja l. 1979 je bil v Hamburgu (ZRN) mednarodni simpozij strokovne skupine S6.03 Informacijski sistemi in terminologija. Posvečen je bil predvsem moderni obdelavi gozdarske literature z velikimi računalniki v „on-line“ povezavi s terminali in na podlagi deskriptorjev (ključnih besed), ki naj bi bili pomagala pri iskanju podatkov.

Vodja strokovne skupine S6.03 in starosta gozdarske dokumentacije dr. S. SCHRADER nam je povedal, da pri Bundesforschungsanstalt für Forst- und Holzwirtschaft v Hamburgu opuščajo oksfordsko klasifikacijo (na tej podlagi so desetletje gradili svoje dokumentacijske fonde) in prehajajo na računalniško obdelavo podatkov z uporabo deskriptorjev.

Vse to je kazalo, da je oksfordski sistem v svojem razvoju prispel do pomembne prelomnice.

V sporu, ki je nastal pri moderni tehnološki obdelavi znanstvenih informacij — ali le strokovni pojmi (deskriptorji) ali decimalni klasifikacijski sistem (vrstilci — šte-

vilke in ustrezni pojmi — predmetna gesla) so se večje gozdarske INDOK službe odločile za deskriptorje. Njihovi zagovorniki so ugotavljali, da je ODC zastarela, da v njej manjkajo sodobni pojmi in da kot hierarhični sistem ni primerna za avtomatizirano obdelavo znanstvenih informacij.

Vendar številni gozdarski dokumentalisti in bibliotekarji, predstavniki manjših INDOK služb iz mnogih držav, nismo videli pravega nadomestila za ODC. Zato smo se odločili, da jo obdržimo, ohranimo njeno kontinuiteto in jo ponudimo tistim, ki jo tudi želijo.

5. PROJEKTNA SKUPINA ODC: DOPOLNITEV SISTEMA

Delovna skupina ODC se je oblikovala na mednarodnem simpoziju IUFRO v Hamburgu l. 1979.

Njeni aktivni člani smo bili iz Birmensdorfa (Švica), Dunaja (Avstrija), Farnhama (Velika Britanija), Göttingena (ZRN), Helsinkov (Finska), Nancyja (Francija) in Ljubljane (Jugoslavija). Izmed članov smo izvolili vodjo — Oliverja Noel BLATCHFORDA, gozdarskega inženirja in vodjo dokumentacije na gozdarskem raziskovalnem inštitutu v Farnhamu, in namestnico — Regino SCHENKER, bibliotekarko iz gozdarskega raziskovalnega inštituta v Birmensdorfu.

Skupina si je zadala nalogo:

- ugotoviti, kako je v svetu razširjena raba ODC in
- ali jo sedanji uporabniki želijo obdržati in izpopolniti.

Anketa je stekla. V letu dni zbrani podatki so bili spodbudni:

- izmed 427 anketiranih gozdarskih informacijskih služb, izdajateljev časopisov, univerzitetnih in raziskovalnih ustanov jih je odgovorilo 241 (51%): 147 jih še uporablja ODC; izmed 94 anketiranih držav jih je odgovorilo 63, od teh pa v 57 državah vsaj ena gozdarska INDOK služba uporablja ODC; več kot 150 ustanov iz 53 držav želi obdržati ODC; 18 INDOK služb iz 13 držav pa je poslalo predloge za nove pojme (predmetna gesla) in dopolnitve — pri tem se je izkazalo, da številne službe uporabljajo lastno razširjeno oziroma bolj podrobno klasifikacijo za domačo rabo (zbranih je bilo devet strani računalniških izpisov).

Delovno skupino ODC je naknadno kot Projektivno skupino (IUFRO Project Group P6.01-00) potrdil Izvršilni odbor IUFRO (Executive Board) na 17. svetovnem kongresu v Kyotu l. 1981 in ji zaupal dopolnitev in izboljšanje oksfordskega sistema.

S tem so najvidnejši gozdarski znanstveniki in strokovnjaki potrdili, da tudi oni — ne le dokumentalisti — vidijo v decimalni klasifikaciji možen medij za pretok znanstvenih informacij na mednarodni ravni.

Ker je bil izvorni okvir klasifikacije na široko zasnovan in je predvideval že ob svoji prvi zasnovi tudi nadaljnji razvoj posameznih področij, je bilo treba ODC le pravilno izpopolniti.

V naslednjih letih do 18. svetovnega kongresa IUFRO v Ljubljani (1986) je Projektna skupina ODC ob veliki zavzetosti in delavnostjo vodje in namestnice opravila pomembno delo:

- izoblikovala je dopolnilo št. 7 (po načelu dopolnil št. 1—6), ki je vsebovalo 49 sprememb s 17 novimi pojmi (predmetnimi gesli): pretežno so se spremembe našale na zamenjavo starih pojmov z novimi, sodobnejšimi izrazi oziroma njihovimi dopolnitvami; potrebe po novih pojmihi pa so bile presenetljivo majhne, predvsem s področja ekosistemov in njihove poškodovanosti zaradi negativnega delovanja v okolju;
- dopolnilo št. 7 in dopolnila št. 1—6 (71 sprememb), ki so bila izdana v letih 1957—1967, so bila združena v dopolnila št. 1—7 (Amendments 1—7);
- angleški izvirnik je objavljen v IUFRO News (1983) z dvojno ureditvijo: sistematično (vrstilci) in abecedno (predmetna gesla), pomembno pri slednji je bilo, da so bila predmetna gesla pravilno izbrana in da se vsaka beseda dobro prilega v sistem glede na sinonime, širše in ožje pojme;
- nemška različica dopolnil 1—7 je bila izdana v IUFRO News (1984);
- v pripravah sta francoska in italijanska različica.

Vzporedno z delom skupine so nastajale pri delu posameznih INDOK služb razveseljive spremembe:

- zaradi velikega povpraševanja so pri CAB, Farnham Royal, England, l. 1981 ponatisnili The Oxford System of Decimal Classification for Forestry z dopolnili št. 1—6;
- število klasificiranih člankov, sestavkov in monografij in razvrščanj po bibliografijah in katalogih po ODC je močno naraslo;
- pri INDOK službi v Forestry Commission, Forest Research Institute, Farnham, so že od l. 1973 dalje vztrajali pri računalniško vodeni fazi podatkov po sistemu ODC;
- pri INDOK službi Forstliche Bundesversuchsanstalt, Wien, so l. 1985 prešli na računalniško podprto bazo podatkov, zasnovano na vrstilih ODC: do tedaj so dokumentacijske kartice opremljali z vrstili in ključnimi besedami (v nemščini).

6. PONOVNA OŽIVITEV ODC

Resno, poglobljeno dopolnjevanje sistema in čas sta prinesla svoje. Oksfordska klasifikacija je dokazala svojo vrednost in močno razširila svojo uporabnost kot najboljše pomagalo pri urejanju in koristen pripomoček pri iskanju znanstvenih informacij za področje gozdarstva.

18. svetovni kongres IUFRO v Ljubljani (1986) je to potrdil:

- Projektna skupina ODC vključuje 177 članov iz 58 držav,
- prvič v zgodovini so bili vsi prispevki v kongresnih izdajah klasificirani po ODC,
- po večletni uporabi deskriptorjev pri računalniški obdelavi informacij se ugledni INDOK center pri Bundesforschungsanstalt für Forst- und Holzwirtschaft, Hamburg, vrača na uporabo vrstilcev ODC,
- gozdarski strokovni časopis Allgemeine Forstzeitschrift, München, je izdal katalog Schwerpunkthemen der AFZ von 1947 bis 1985, na osnovi ODC,
- pri gozdarskih raziskovalnih inštitutih v Dehra Dunu (Indija), na Dunaju (Avstrija), v Farnhamu (Velika Britanija), Hamburgu (ZRN), Helsinkih (Finska), Nancyju (Francija) in Stellenboschu (Južna Afrika) raziskujejo računalniško uporabo oksfordskega sistema,
- člani strokovne skupine IUFRO S6.03 Informacijski sistemi in terminologija, pred petimi leti veliki zagovorniki uporabe deskriptorjev pri računalniški obdelavi informacij, so na zasedanju izzvali plodno razpravo in izrekli oksfordskemu sistemu, ki sodobno urejen nudi možnost uporabe vrstilcev in predmetnih gesel (pojmov,) priznanje ker ga lahko uspešno uporabljamo tudi pri moderni tehnološki obdelavi.

7. UPORABA ODC V GOZDARSKI KNJIŽNICI IN NJENI INDOK SLUŽBI

Gozdarska knjižnica in njena INDOK dejavnost je danes delovna enota Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo in VTOZD za gozdarstvo Biotehniške fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani: tako je specialna in univerzna knjižnica ob enem.

Že od vsega začetka je sledila modernim tokovom razvoja gozdarske in lesarske znanosti in temu primerno urejala svoje fonde in dajala informacije.

Ob svojem nastanku l. 1948 na Gozdarskem inštitutu Slovenije je štela 2474 knjig in 38 naslovov revij, njen prvi bibliotekar prof. Stane SEVER jih je razvrstil po tedaj v gozdarskem svetu veljavnem Fluryjevem sistemu.

Sredi sedemdesetih let, ko je Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo že dodobra osvojil gozdarstvo po svetu, je bila gozdarska literatura v Ljubljani centralizirana in knjižnica posodobljena po zamisli prof. dr. Dušana MLINŠKA.

Inštitutskim fondom so se pridružili fondi z gozdarsko-lesarskega oddelka Biotehniške fakultete in z Gozdarskega vestnika. Vse knjige (11.500) so klasificirali po ODC, nanovo opremili, razporedili po policah, napisali katalogne listke in uredili kataloga — AIK in sistematski (na osnovi ODC). Večino del je opravila Marjana PAVLE, dipl. inž. gozd., pri klasificiranju so pomagali skoraj vsi tedanji asistenti, dipl. inž. gozd., delavci gozdarsko-lesarskega oddelka in inštituta.

Preurejanje je trajalo štiri leta in l. 1970 je bila knjižnica nared, da začne delovati in da se iz njene dejavnosti lahko razvije INDOK dejavnost.

Tedanja osnovna zamisel organizacije velja še danes. Knjige so po policah sistematsko razvrščene na enajst oddelkov, deset je osnovnih razdelkov ODC, eden je UDK. V okviru vsakega oddelka so knjige razporejene kronološko.

Uporabnik lahko sam brska po policah, ko išče literaturo za širše tematsko področje. Vse o poškodbah in varstvu gozdov je npr. v oddelku 4.

Vse — knjige, posebno strokovno gradivo in separate — klasificiramo po ODC oz. UDK.

Sistematske kataloge vodimo po sistemu ODC. Imamo:

- Sistematski katalog za knjige: razdelan do podrobnosti.
- Sistematski katalog za posebno strokovno gradivo (doktorske disertacije, magistrska dela, strokovni izdelki, raziskovalne naloge, poročila, diplomske naloge): kartice so razvrščene le v deset osnovnih razdelkov ODC, v vsakem so naslovi razvrščeni po abecedi.
- Sistematski katalog za članke izbranih slovenskih in jugoslovanskih strokovnih revij (1985-), razdelan po vrstilcih ODC.
- Katalog analitičnih informacij (za dela domačih raziskovalcev z IGLG in VTOZD): poleg vrstilcev ODC so tudi ključne besede in izvlečki.

Poleg gornjih imamo kataloge dokumentacijskih kartic:

- V l. 1971—1977 smo dobivali kartice iz CAB, Oxforda, na katerih so bili obdelani članki (in monografije) z vsega sveta v angleščini: vrstilci ODC in izvlečki.
- Od l. 1981 dalje dobivamo kartice iz Forstliche Bundesversuchsanstalt, Wien, na katerih so obdelani članki (in monografije) z vsega sveta v nemščini: ključne besede in vrstilci ODC; l. 1986 so prešli na računalniško izdelavo kartic, na katerih so le vrstilci ODC.

Referatni časopisi, ki so urejeni po sistemu ODC in obdelujejo periodične publikacije z vsega sveta ter zastopajo tri svetovne jezike — angleškega: Forestry Abstracts (1951—1977), nemškega: Forstliche Umschau (1985-) in ruskega: Referativny žurnal — Lesovedenie i lesovodstvo, so na razpolago v knjižnici. Domači referatni časopis Bilten dokumentacije A3. Šumarstvo, ki je bil zasnovan po UDK —> ODC, je nehal izhajati (1950—1982) iz neznanih razlogov.

V zadnjih letih je bilo izdanih nekaj domačih specialnih bibliografij:

- PREŽELJ, V.; ZUPANČIČ, M., Gozdarski vestnik. Bibliografija od 1938 do 1977. Ljubljana, Gozdarski vestnik, 1979.
- PREŽELJ, V., Gozdarski vestnik. Bibliografija 1978—1982. Ljubljana. Gozdarski vestnik, 1983.
- MILINKOV, B., Bibliografija naučnih i stručnih radova nastavnog osoblja Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu za period 1945—1980. Beograd, Šumarski fakultet Univerziteta u Beogradu, 1985.
- LUKIĆ, B., ŠIJAK, M., Bibliografija naučnih i stručnih radova nastavnog osoblja Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu 1981—1985 (sa dopunom za period 1945—1980), 1986.
- ZORN, M., PREŽELJ, V., Bibliografija znanstvenih in strokovnih izdaj Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana in VTOZD za gozdarstvo BF Ljubljana za obdobje 1949—1985. Ljubljana, IGLG, 1986.

Vsa dela v inštitutskih izdajah in izdajah VTOZD za gozdarstvo in Gozdarskem vestniku so obdelana z vrstilci ODC, prav tako pa tudi številne periodične publikacije in monografije iz jugoslovanskega, evropskega in severnoameriškega prostora, ki jih imamo v naši knjižnici.

Vse te vire in možnosti uporabljamo pri dajanju informacij na določeni zahtevek (tematiko).

Uporabnikove „besede“ mora dokumentalist le prevesti v manj ali bolj podrobne „številke“, t.j. vrstilce ODC. Z ozirom na vrstilec ali vrstilce si lahko uporabnik sam ali ob pomoči knjižničnih delavk poišče podatke po ustreznih predalčkih.

Pisni zahtevki vzamejo mnogo več truda in časa — kajti mi to še delamo klasično — je pa trud že poplačan pri naslednjem uporabniku z istimi zahtevami. Lahko rečemo, da so mlajši uporabniki že dokaj vzgojeni za uporabo vrstilcev ODC pri iskanju podatkov. Pouk o osnovah bibliotekarstva in osnovah informatike na našem VTOZD za gozdarstvo poteka že deset let, od štud. l. 1977/78 dalje, v II. letniku za to namenijo osemnajst ur. Nove delavce IGLG oz. VTOZD ter ostale gozdarske strokovnjake iz operative pa uvajamo v ODC po potrebi in željah.

Zdi se, da pri nas traja obdobje od ene do druge posodobitve dvajset let. L. 1988 praznujemo štiridesetletnico obstoja. Upamo, da bo naša sedanja posodobitev — uveljavljanje računalniških storitev tako napredovala, da bomo kmalu lahko postregli s poskusnim računalniškim preiskovanjem domačih podatkovnih zbirk na podlagi ključnih besed in vrstilcev ODC, to smo si tudi zastavili za cilj.

8. EPILOG

Švicarski gozdar dr. Philipp FLURY je „prvi univerzalni sistem za klasificiranje gozdarske literature“ dopolnjeval skoraj trideset let. Ko je bil končno sprejet in objavljen, je z globokim prepričanjem dejal: „Nobena razdelitev ni idealna in trajna, univerzalno je le število.“

ODC moramo stalno dograjevati, če hočemo slediti razvoju posameznih področij gozdarskih znanosti, spremembam gozdnega okolja zaradi znanih in neznanih človekovih vplivov in novemu izrazoslovju.

Zdaj pripravlja projektna skupina ODC nova dopolnila (št. 8): dosedanja dopolnila (št. 1—7) želi objaviti v čim več jezikih, zlasti svetovnih, da se bodo gozdarji glede svoje literature lahko sporazumevali na najenostavnejši način.

Sistem ODC je na mednarodni ravni vključen v Univerzalno decimalno klasifikacijo z vrstilcem 630. Za povezovanje z ostalimi področji znanosti ga lahko po potrebi prevedemo v UDK: pred vrstilci ODC, ki sledijo oznaki in vrstilcu UDK moramo postaviti * (npr. UDK 630*187 = ODC 187). Pri vključevanju v skupno delo pri IN-DOK centru za biotehniko tako tudi delamo.

L. 1986 so vse biotehniške knjižnice in INDOK službe (agronomija, biologija, gozdarstvo, lesarstvo, veterina, živilska tehnologija in živinoreja) dobile mikroročunalnik ATARI 520 ST+. Z njim in s programom STEVE delamo prve korake pri gradnji svojih podatkovnih zbirk in gradnji skupne podatkovne zbirke Biotehnika Slovenika (številka 0 je izšla v l. 1987).

9. ZUSAMMENFASSUNG

Schon um die Jahrhundertwende haben sich die Mitglieder des internationalen Vereins der Forstforschungsorganisationen (IUFRO) mit der Idee der Klassifikations-schema beschäftigt, wonach die forstwissenschaftliche Literatur eingreift und die internationale Forstbibliographie eingeordnet werden könnte.

Nach dem Vorbild der Klassifikationssystems des Amerikaners Melvil DEWEY für das gesamte Wissen (1873) wurde das erste forstwissenschaftliche Dezimalsystem mit dem Titel „Forest Bibliography“ erzeugt, das im Jahr 1933 erschien und als das „Flurysystem“ berühmt geworden ist.

Nach 20 Jahre wurde dieses System durch Commonwealth Forestry Bureaux in Oxford völlig umgearbeitet und es wurde im 1953 an dem IUFRO Kongreß und an der FAO Sitzung in Rom unter dem Namen das „Oxfordsystem der Dezimalklassifikation für das Forstwesen“ (ODC = ODK = oxf.) angenommen.

Mit der Dekazahl 634.0 wurde es im Jahr 1957 und mit der selbständigen Dekazahl 630 im Jahr 1974 in die universale Dezimalklassifikation (UDK) eingebaut.

Das ODC System wurde schnell unter Forstwissenschaftlern in allen Ländern unter dem Namen das „Oxfordsystem“ verbreitet und in 17 Sprachen übersetzt.

Zwischen 1966 und 1970 wurde es auch von der forstwissenschaftlichen Bibliothek in Ljubljana angenommen, an dessen Grundlagen basieren auch: Systemkataloge, die Dokumentationskartei, Bibliographien, die Bibliotheksbibliographie „Obvestila“ und die Disposition des Büchermaterials auf den Regalen; die Artikel der slowenischen forstwissenschaftlichen (und holzwirtschaftlichen) periodischen Publikationen — Gozdarski vestnik, Zbornik gozdarstva in lesarstva, Les — wie auch diejenigen der zahlreichen ausländischen periodischen und nicht periodischen Publikationen und Referatzeitungen, die sich in der Bibliothek befinden, werden durch ODC Dekazahlen klassifiziert.

In der Mitte der 80er Jahren (1975-) als sich Computer und Schlagwörter (Deskriptoren) in der wissenschaftlichen Informatik durchsetzen, waren die großen Informationszentren — die Verteidiger der Deskriptoren — der Meinung, daß das ODC System veraltet und ungeeignet für die moderne technologische Verarbeitung sei. Kleine Bibliotheken und INDOK Ämter jedoch hingen im alten Schlendrian, weil sie keinen Ersatz dafür hatten.

An dem Weltkongreß IUFRO in 1981 wurde die ODC Projektgruppe (P6.01-00) bestimmt, die noch einmal die Verbreitungs- und Verwendungsgrad des Systems untersuchte. Nachdem sie festgestellt hatte, daß 57 Staaten mit 147 Institutionen dieses System verwenden, fing sie an die Entwürfe für die Nachträge zu schaffen.

Die aktiven Mitglieder der Gruppe haben in Zusammenarbeit mit zahlreichen Wissenschaftlern, Dokumentalisten und Bibliothekaren den Nachtrag No. 7 ausgearbeitet und es samt den Nachträgen No. 1—6 (von früheren Jahren) in IUFRO News veröffentlicht. Diese Nachträge wurden an dem 18. IUFRO Weltkongreß in 1986 in Ljubljana angenommen.

Größere INDOK forstwissenschaftliche Zentren haben das ergänzte System wieder aufgegriffen. Man ist zur Erkenntnis gekommen, daß das ODC System mit seinen Dekazahlen bei der Organisierung der forstwissenschaftlichen Informationen am besten helfen könne und daß es auf der internationalen Kommunikationsebene unbedingt nötig sei. Mit Schlagwörtern bekräftigt sei es die beste Hilfe bei dem Informationssuchen.

Die ODC Projektgruppe setzt mit ihrer Arbeit an der Systemergänzung und -verbreitung fort, unter anderem bereitet sie die Nachträge No. 8 vor.

Bei der Modernisierung der forstwissenschaftlichen Bibliothek — dem Übergang auf die Computerverarbeitung der wissenschaftlichen Informationen — bemühen wir uns, bei den identischen Eingangsdokumenten für die biotechnischen Wissenschaftsbereiche, unseren eigenen „Fensterchen“ für das ODC zu haben, weil das für den INDOK Amt in Rahmen des Forstwesens von höchster Bedeutung für uns ist.

10. REFERENCE

1. BLATCHFORD, O. N., 1982. The revision and continued use of ODC (The Oxford System of Decimal Classification for Forestry). 17th IUFRO World Congress, Division 6, Proceedings, p. 275—278.
2. BLATCHFORD, O. N.; SCHENKER, R., 1982. Das Oxford-System der Dezimal-Klassifikation für Forstwesen: Gestern-heute-morgen. Schweiz. Z. Forstwes., 133, s. 171—176.
3. BLATCHFORD, O. N.; SCHENKER, R., 1983. Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo. Gozdarski vestnik, 41, 1, str. 2—6 (prevod M. Z.).
4. * 1951. Editorial Notes. Forestry Abstracts, 13, 1, p. 3—4.
5. FINLAYSON, W., 1981. The Work of the Commonwealth Forestry Bureau. 17th IUFRO World Congress, Japan, Division 6, Proceedings, p. 238—245.
6. FLURY, Ph., 1934. Bibliographie für Forstwirtschaft. International Verband forstlicher Forschungsanstalt, Zürich, Sonderabdruck aus den „Mitt. Schweiz. Anst. f. Versuchswesen“, 18. Bd., 2.H.
7. FORD-ROBERTSON, F. C., 1954. History of the International Classification of Forest Literature. Forestry Abstracts, 15, 2, p. 137—139.
8. * 1960. Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo, Ljubljana, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo LRS v Ljubljani (prevod angleškega originala).
9. * 1975. Oksfordski sistem decimalne klasifikacije za gozdarstvo. Skrajšana verzija oksfordskega sistema v slovenskem jeziku. Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, Ljubljana (prevod pripravili D. Robič, N. Torelli, I. Winkler).
10. * 1966. The Oxford System of Decimal Classification for Forestry. Commonwealth Agricultural Bureaux, Farnham Royal, England.
11. * 1983. Oxford System of Decimal Classification for Forestry: Amendments 1—7. IUFRO News, 40, 2, p. 5—10.
12. * 1984. Oxford-System der Dezimal-Klassifikation für Forstwesen: Verbesserungen 2—7. IUFRO News, 46, 4, s. 14—19.
13. SCHENKER, R., 1986. Can the Oxford System of Decimal Classification for Forestry serve Society with high Tehnology? Procedure for the expansion of an amendments to the system. 18th IUFRO World Congress, Ljubljana, Division 6, Proceedings, p. 422—431.
14. SCHENKER, R., 1986. 18 IUFRO Weltkongress, Ljubljana, Jugoslawien 1986. Reisebericht, Birmensdorf, 4 s., (tipkopis).

15. SCHENKER, R., 1987. ODC Alive and Well in IUFRO. *Forestry Abstracts*, 48, 3, p. 128.
16. SCHENKER, R., 1985. Von der forstlichen Bibliographie und ihrer Klassifikation, das Schicksal einer Idee. In: 100 Jahre Eidgenössische Anstalt für das forstliche Versuchswesen 1885—1985. *Eidg. Anst. forstl. Versuchswesen. Mitt.* 61, 2, s. 785—798.
17. ZORN, M., 1984. Gozdarska knjižnica in INDOK dejavnost za posredovanje znanja. V: *Informacijska dejavnost v slovenskem gozdarstvu in lesarstvu, Posvetovanje v Ribnici, 8. junija 1984.* Ljubljana, ZIT gozd. in les. SRS, str. 91—109.
18. ZORN, M., 1984. Slovenska gozdarska knjižnica in informacijsko dokumentacijska mreža. Ljubljana, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo (raziskovalna naloga).

